

boj izbranih voditeljev-borilcev, namesto ljudskih mas so se borili voditelji sami med seboj. In če smo spoznali dandanes velik del socialnih bojov za spretno mas-kiran dvoboj voditeljev-konkurentov, ki se v varnem zaledju skrivajo in ljudske mase le hujkajo, da opravijo same njih bojno delo, potem zahteva princip ekonomizma, da uveljavimo zopet metodo osebnega boja. Zakaj naj bi trpelo ljudstvo, če zadošča osebna kritika in polemika, osebni poraz voditelja, ki hoče samo reprezentirati in izkoriščati nedolžno, nalivno maso? V boju se ljudstvo samo kvari, če ozirja ljudske vzgoje nam velevali: osebe v boj, ljudstvo iz boja!

D.

Odkritosrečna beseda.

(Dopis iz vurn uredništva.)

Dnevnik in »Tovariš« so priobčili te dni okrožnico, ki jo je povodom ureditve učiteljskih plač razposlalo poverjeništvu za uk in bogočastje vsem vodstvom ljudskih in ravnateljstvom meščanskih šol.

Dejstvo, da je okrožnica zašla v javnost, izživa par odkritosrečnih besed.

Omenjena okrožnica je pisana v tonu, kakor bi se bila z ureditvijo učiteljskih plač izkazala učiteljstvu kaka milost. Kdor to misli, temu povemo, da odločno odklanjamo vsako milost! S tem, da so uredili naše plače, je narod storil le svojo dolžnost, ki se je desetletja in desetletja ni zavedal, in kar se sedaj bridko maščuje. Odločilni krogi so pač spoznali, da bomo kot svobodni narod morali tekmovati z drugimi narodi in da bi moral narod v boju za obstanek podleči, ako se ne bi dvignil na višjo stopnjo kulture.

Okrožnica spominja učiteljstvo, naj odslej, ko je rešeno materialnih skrbi, posveti kar najintenzivneje vse svoje moči svojemu visokemu poklicu in neizrečeno važnemu zvanju.

Javnost bi mogla iz tega sklepati, da učiteljstvo doslej tega ni storilo. Narod je doslej omalovaževal šolo, mrzil učiteljstvo. Učiteljstvo pa je kljubovalo narodu: dasi sestrjano, raztrgano in prezirano, se je trudilo, da povzdigne ljudsko izobrazbo. Kdor je tako naiven, da misli, da so vsaj takozvani kulturni delavci znali ceniti nesebično, požrtvovalno delo učiteljstva, naj bere dela naših najboljših pripovednikov! V naši literaturi kar mrigoli učiteljskih karikatur. »Domovina, ti si kakor vlačuga; kdor te ljubi, ga zasmejuješ!«

Omenim naj še eno dejstvo, ki je le pri nas možno!

Nekaterim uradnikom in profesorjem baje ni všeč, da so uredili učiteljske plače. Vsem onim, ki se jim toži po časih, ko je učitelj z maturo, da celo učitelj iz izpitol za meščanske šole imel manj plače nego marsikateri državni uradnik z ljudskošolsko izobrazbo, in zahtevajo višjih plač le zato, da bi mogli zopet s pomilovanjem zreti na ubogo učiteljsko rajo, vsem tem veljajo krilate besede: »Bog daj norcem pamet!«

Po našem mnenju je bil dopis namenjen le za interno uporabo na učiteljskih konferencah. Zakaj in po čigavi zaslugi je našel pot v politične dnevnike, ne vemo. Čutimo pa vso poniževalnost očetovsko strogega nauka: »Fant, kupil sem ti nove hlače, da ne boš kazal sramote! Glej, da ne sedeš v mlako in da boš odslej bolj priden, nego si bil!«

Učiteljstvo tudi v najhujših časih ni delalo nečasti svojemu stanu. Kvečjemu s tem, da je pljuvalo v svojo skledo zaradi boljše skorjice, ki so mu jo ponujali zavodniki. Delalo je, ko je bilo po krivdi narodovih voditeljev napol mrtvo in vrh tega še zaničevano, pa bo delalo tudi odslej — a ne zaradi novih plač! Ko bi bilo slovensko učiteljstvo doslej delalo sorazmerno s plačo, bi bil naš narod — narod popolnih analfabetov!

M—H

Proč od društva »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«.

Čudim se, da je na tozadevni članek tovariša Radoslava Knafliča (gl. št. 3 »Učit. Tov.«) vse tiho, zato prosim, da sprejmete v svoj list nekaj mojih misli o tej zadevi.

Delovanje tovariša Knafliča leta 1896, stremeče za tem, »naj izda društvo za nas Slovence pravila v slovenskem jeziku ter nam naj istotako tudi dopisuje«, smatram za hvalevredno. A kakor cenim visoko tovariša Knafliča in njegovo narodno navdušenost, sem vendar mnenja, da se za omenjenim člankom predalec in to v škodo nas slovenskih članov tega društva, zakaj mnenja sem, da bi bilo na mestu apelirati na izstop iz tega društva pred kakimi 20 leti, takrat namreč, ko niso ugodili zgornj omenjeni zahtevi tovariša Knafliča, nikakor pa ne danes, ko smo že vplačali toliko trdo prisluženih in od ust pritrjenih kron v to društvo. V oni dobi bi se dalo gotovo precej kaj doseči pri društvu v narodnem oziru,

kakor danes, zakaj takrat je pričakovalo društvo pomnožitve slovenskih članov, medtem ko tega dandanes ne more več pričakovati. Seveda tudi mi ne moremo dandanes pričakovati kake koncesije od tega društva v narodnem oziru. A zaradi tega vse eno ne kaže društvu obrniti hrbta, odpovedati se njega članstvu, odpovedati se s tem vsej pravici do vplačanih zneskov in koristiti s tem edinoletno društvu samemu, sebi pa občutno gmočno škodovati. »Naša narodna zavednost se je ojačila in povzdignila«, da to je res. Hvala naši Narodni vladi pa gre zopet nekoliko predaleč. Res nam je osnovne prejemke povisala naši izobrazbi in uradniški plačam primerno, a medtem je dovolila državnim uradnikom že tudi nabavni prispevek in povisala draginjske doklade za 50%. Ne živi le učiteljstvo v istih razmerah draginje? Zakaj nas vsaka vlada tako zapostavlja? Zakaj se mora ravno učiteljstvo najhujše bajejati za vsak majhen del tega, kar se podeli kakemu drugemu stanu takorekoč kot samo ob sebi umevno? Kolkovino, vplačli za penzijo, osebno-dohodninskega davka itd. itd., nas Narodna vlada tudi še ni imela časa oprostiti, medtem ko uživa to ugodnost uradništvo že nekaj let sem.* In sedaj zavržimo še sami gmočne koristi tu ali tam in naposled plačujemo od teh svojih tako briljantnih dohodkov še popolnoma prostovoljno visok narodni davek v roke tiste Narodne vlade, ki trpi toliko časa Nemce in nemškutarje še vedno v službi države SHS in pušča celo že ostavljene naše narodne nasprotnike še v službi n. pr. do konca tekočega šolskega leta, da nam lahko zastruljajo mladino vsaj še nekaj mesecev, če že dlje časa ne sme biti, in ki potegnejo mesečno skupno ogromne vsote iz imetja jugoslovanske države v svoje, jugoslovanskemu stremiljenju nasprotujoče žepce? Ne, tako daleč jaz svojemu idealizmu ob obstoječih razmerah ne dovolim! Ako se odpovemo članstvu omenjenega društva, zakrivimo izdajstvo nad svojimi težavno zbiranimi v toku let v visokih zneskih vplačanimi vsotami. Upam, da ne bo Jugoslavija svet sam za sebe, obdan s kakim kitajskim zidom, ki ga Kitajci sami že rušijo; ampak imam prepričanje, da bomo iz gospodarskih ozirih navezani obcevat z vsem svetom, a v prvi vrsti s svojimi sosedi, med katere bodo spadali brezdvomno — in celo kot najbližji — tudi Nemci. V to občevanje bomo Jugoslavlani prisiljeni brez ozira na to, da so Nemci »narod novodobnih političnih Vandalov in Hunov«. Iz naših stanovsko-gospodarskih ozirih je torej na mestu, da ostanemo i nadalje kot člani — tisti, ki smo kot taki že vpisani — društva »Selbsthilfe«. Neoporečno je namreč, da imajo slična društva kot taka minimalno korist ali celo nikake koristi, pač pa je deležno docela ali skoraj docela korist, izvirajoče iz takih društev, njega članstvo. Društvo »Jubilejska samopomoč« ne sme vseh slovenskih članov »Selbsthilfe« prevzeti, ker so mnogi teh že itak člani tudi »Jubilejske samopomoči« in bi bili na ta način pri »Jubilejski samopomoči« po dvakrat vpisani (včlanjeni). V to pa društvo v smislu pravil ni pooblaščen. A ne oziraje se na to, bi člani, prestopivši iz »Selbsthilfe« v »Jubilejsko samopomoč«, trpeli gmočno, zakaj »Selbsthilfe« plačuje ob smrtnih slučajih že nad 1500 K, kar »Jubilejska samopomoč« ne more storiti. Torej: komur je na tem, da čuva svoje pri društvu »Selbsthilfe« že pridobljene osebnogmočne pravice in ugodnosti, naj ne izstopa iz tega društva; kdor od Jugoslovancev še ni član društva »Selbsthilfe«, naj tudi ne postane, ampak naj ukrene vse potrebno, da postane prej ko mogoče član »Jubilejske samopomoči«, zakaj nikdar nobena vlada nas ne bo tako plačevala, da bi nam bila samopomoč odveč, posebno ko vidimo, kako je učiteljski stan zapostavljen vedno in vedno od vsake vlade.

Sedanji naši vladi pa Bog pomodi očistiti Jugoslavijo narodu sovražnih uslužbencev in drugega sličnega smetja, in Bog ji tudi pomodi do podeljevanja vseh pravic učiteljstvu v isti meri, kakor se to vrši nasproti uradnikom, ki imajo izobrazbo, učiteljski odgovarjajočo, in — »Bog pomodi tudi k našoj slozi!«

Fr. Zupančič.

Zahteve Goriškega učiteljstva.

Poročilo o sestanku goriških učiteljev beguncev, ki se je vršil dne 3. t. m. v Ljubljani.

Sestanek otvori tovariš Vinko Gregorič ter poudarja, da smo že 5 let ločeni od svojih zastopstev in prepuščeni sami sebi. Namen sestanka je, da se pogovorimo o svojih težnjah, ki naj se odločno povedo na pristojnem mestu. Spominja se pokojnega tovariša Vlad. Furlanija. Predlaga za predsednika sestanka tovariša Matijo Lavrenčiča, ki je bil soglasno izvoljen. Predsednik očrta v kratkih besedah naš nevzdržljivi gmočni položaj. Poziva navzoče, naj bi se izvolila deputacija, ki naj na višjem šol. svetu zahteva takojšnje nakazilo vojno-draginjske doklade za l. 1918. Tovariša Josip Macarola in Vendramin predlagata, naj se javimo vsi višjemu šolskemu svetu na razpolago v začasno nameščenje v Slovenijo. Tovariš Fran Likar omenja, da bi

*) Narodna vlada bo tudi za učiteljstvo plačevala kolkovino, penzijski prispevek in osebno dohodnino. To zagotovilo imamo od gosp. poverjenika. — Uredn.

bilo najbolje, da se izvoli odsek, ki bo zastopal interese goriških učiteljev beguncev — obenem naj velja ta odsek kot deputacija. V odsek so bili izvoljeni na predlog tovariša Leopolda Furlanija: Gregorič in Likar za aktivno in Beninčar za vpokojeno učiteljstvo. Predsednik stavi naslednjo resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta:

1) Zahtevamo: a) da se nam (akt. in vpokojenemu učiteljstvu) na prvi seji višjega šol. sveta dne 17. januarja t. l. odobrena vrnodraginjska doklada za leto 1918 tekoma 8. dni nakaže in izplača, ker je naš gmočni položaj nevzdržljiv;

b) da se nas (akt. in vpok. učiteljstvo) smatra pri regul. učit. plač za enake vsem drugim učiteljem Slovenije — isto tako pri stalnem nameščenju.

2) Vsi goriški učitelji begunci se stavijo višjemu šol. svetu na razpolago v začasno nameščenje v Slovenijo — pri nameščenju naj se ozira na učitelje z družino in invalide.

Tovariš Gregorič prečita sledečo protestno izjavo in predlaga, naj se ta odpošlje na pristojno mesto: »Učitelji begunci iz političnih okrajev Gorica, Sežana in Tolmin, zbrani na sestanku dne 3. svečna 1919 v Ljubljani, najenergičneje protestirajo proti italijanskemu imperializmu in zahtevajo samoodlobo narodov, oziroma brezpogojno spojitve Primorja h kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.« (Z navdušenjem sprejeto).

Končno se sprejme z večino glasov resolucijo tovariša Macarola, ki se glasi: Goriški učitelji begunci, zbrani na sestanku 3. svečna t. l. v Ljubljani, obsojajo notico Učiteljskega sveta »Poziv slov. učiteljstvu«, priobčeno v slov. časopisju v prvi polovici prosinca t. l., v kateri poziva vse slovenske učiteljstvo, da prijavi do 1. marca svoj pristop k stanovskemu organizacijam, ki sta Zaveza jugoslovanskega učiteljstva in Slomškova Zveza, ker bi imeli neorganizirani hude posledice.

Protestiramo najenergičneje proti takemu teorizmu in absolutističnemu nasilstvu Učiteljskega sveta, zavedajoč se, da se nahajamo v demokraciji državi.

Kot taki ne priznavamo več ne ene in ne druge kot svoji organizaciji, ker vidimo v tem slovensko učiteljstvo deljeno v dva polit. tabora — v liberalce in klerikalce.

Delali bomo na to, da se ne uveljavljuje več to načelo, ki je le v škodo in zasmeh vsega slov. učiteljstva, temveč protežirali misel združenja vsega učiteljstva kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v enotno strokovno organizacijo s svojim strokovnim glasilom, ne oziraje se na politično in versko naziranje posameznih članov.

Pozivljata se obe organizaciji, da se sprijaznita s to moderno in času potrebno mislijo, ki obvladuje večino slov. učiteljstva, da rešimo enkrat za vselej čast in ponos vsega učiteljstva, in da ukreneta vse potrebno v doseg tega smotra!

Nato je predsednik zaključil sestanek.

Tovarišu Macarolu v pomirjenje povemo, da gre naše intenzivno prizadevanje po združenju vsega slovenskega učiteljstva že izza zadnjega delegacijskega zborovanja Zaveze z dne 4. septembra ter po združenju vsega jugoslovanskega učiteljstva izza zadnje seje upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra lanskega leta. (Glej tozadevna poročila in članke v našem listu, glej spomenico Narodni vladi in glej regulacijo učit. plač! To so že vidni uspehi skupnega dela! Drugi se še pokažejo!) Oporekamo Macarolovi trditvi, da bi bila naša Zaveza — liberalna. Mi jo smatramo za strokovno združenje učiteljstva, saj smo že obilokrat povedali, da nismo kot organiziranci niti liberalci niti klerikalci, pa tudi ne soc. demokratje, ampak samo učitelji. Kdor nam verjame, dobro, kdor ne, ga k temu ne moremo siliti. O terorizmu in absolutističnem nasilstvu ne more biti govora, če pravi Učit. svet, naj se organizuje vsak član (članica) našega stanu sedaj, ko je z našo skupnost največ odgovornega dela in ko se moramo naslanjati in sklicevati na svoje članstvo. To članstvo je naša moralna opora. Takrat bo vsakemu lahko stopiti v organizacijo, ko bo naš skupni dom urejen. Dolžnost stanovske zavednosti pa je, da nas vsakdo podpira sedaj, ko nam je podpora najbolj treba, in da pomaga graditi naš bodoči skupni dom! Če bi vsi roke križem držali in samo protestirali, ne gredemo nikamor. Kar se tiče našega lista, imamo zavest, da smo doslej vse storili, kar je bilo mogoče storiti v blaginjo celotnega učiteljstva. Prosimo tov. Macarola, naj nam navede dejstva, da ni res tako, in naj nam svetuje, kako moremo še bolj služiti svoji nalogi. Najbolje pa bo

ako tudi tukaj sam pomaga. Lahko mu povemo, da si tisti člani naše Zaveze, ki so po svojem polit. prepričanju socialni demokratje, žele v organizaciji zopetnega dela, ki jim je sedaj onemogočeno, ker so po večini na zasedenem ozemlju. Vsi smo z njimi vred prepričani, da nam z negacijo ter s samim protežiranjem misli ni dosti pomagano, temveč nam je treba dejanskega sodelovanja, kolegalne izpodbude in stvarne kritike.

Toliko se nam je zdelo potrebno omeniti na izvajanja tov. Macarola, da se bomo razumeli in da ostanemo prijatelji. To isto velja tudi na naslov »Naprejša« z dne 6. t. m. z opazko: Preden obsojate, se poučite o resnici in o dejanskem položaju!

Izvoljena deputacija se je zglasila pri g. poverjeniku ter je dobila ob premočitvi sprejetih zahtev ugodna zagotovila.

Odsek goriških učiteljev beguncev objavlja nastopni

poziv

vsem akt. in vpok. goriški učiteljem in učiteljicam beguncem in begunkam:

Tovariši! Krute svetovne vojne dogodki sa nas razkropili sirom domovine, prepustivši nas usodi. Kolj po razumu stare macene Avstrija je bil vsak uverjen, da je že prisel zaženjen čas, ko se vrnemo zopet v naše kraje, kjer nas čaka — za moralno povzdigo zanemarljene mladine veliko, trudopono delo. Ker pa ni upanja, da bi se v kratkem času odločila usoda naše dežele — po kateri se danes onoli sopri imperializem našega dednega sovraga Laha — je sklenilo goriško učiteljstvo, zbrano na sestanku dne 3. svečna t. l. v Ljubljani, da se da na razpolago višjemu šolskemu svetu v Ljubljani v začasno nameščenje. Na tem sestanku se je izvolil odsek treh članov, ki naj zastopa naše interese. Dana mu je naloga, da takoj ali v najkrajšem času sestavi imenik vsega akt. in vpok. goriškega učiteljstva, bivajočega v begunstvu, in ga potem predloži višjemu šolskemu svetu. Imenik bo služil za odmero vojne draginjske doklade za leto 1918 in 1919 — regulacijo plač in za začasno nameščenje. Vojna draginjska doklada za leto 1918 se nakaže takoj, ko odsek predloži seznam, opremljen s potrebnimi podatki višjemu šolskemu svetu, zato naj sleherni naznanil takoj ali najkasneje do 12. t. m. spodaj navedene podatke na naslov: »Odsek goriških učiteljskih beguncev v Ljubljani, Mar. Ter. cesta 13/1.—55.« Podatki naj bodo v interesu vsakogar točni, in da bo prepričen vsak dvom o številu družinskih članov, naj dopišlje vsakdo tozadevno uradno potrdilo županstva. — Naznanite sledeče podatke: 1. ime in priimek; 2. rojstno leto in kraj; 3. datum zrelostnega izpita in prvega nameščenja; 4. datum usposobljenostnega izpita in definitivnega nameščenja; 5. datum vpokojenja; 6. zadnje službeno mesto in značaj; 7. posebna izobrazba (izpit za obrtne, meščanske šole itd.); 8. prejemki (ločeno n. pr. plača ali pokojnina, petletnine ločene, oprv. dok., stanarina); 9. draginjsko doklado za 1918 prejel (da ali ne in koliko); 10. število družinskih članov (vštevši samega sebe); 11. kje se nahaja družina?; 12. se stavim na razpolago višjemu šolskemu svetu za začasno nameščenje v Slovenijo; 13. če je nameščen (kje?); 14. natančen sedanji naslov.

Naša aprovizacija in bivši c. kr.

Živimo v demokraciji Jugoslaviji, a motimo se, ako mislimo, da so bivši c. kr. avstrijski uradniki tudi že prišli do tega spoznanja. Ljudskošolski učitelji jim nismo niti enakopravni niti enakoveljavni ljudje, čeprav so nekdanji cesarsko-kraljevi sedaj zgolj narodni uradniki. V stari birokraciji Avstriji je bilo c. kr. uradništvo stan popolnoma zase — in čestitljivi »Kastengeist« je prešel kot dedščina v našo dobo!

To niso goli očitki ali prazne domneve, tako govore dejstva!

Bivši c. kr. uradniki imajo še danes po mnogih okrajih svoje lastne aprovizacijske odbore, kjer dobivajo s posredovanjem narodnih — sedaj ne več c. kr. — okrajnih glavarjev to ali ono za preživljanje potrebno stvar, ki se mi do nje nikakor ne moremo dokopati, a ki bi tudi nam v tej kritični prehodni dobi prav hodila.

Toda ako te bivše c. kr. može naprosi učitelj, naj tudi njega sprejmo v svojo sredo, dobi tak-le odgovor: »To je še vedno ona stara uradniška aprovizacija, ki je veljala še v Avstriji. Tu smo bili po višji zapovedi organizirani samo c. kr. uradniki. Deželni uslužbenci niste bili cpravičeni prisopati k tej organizaciji in zato niste mogli biti deležni onih dobrot,